

ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN-POLONIA

VOL. XIV, 1

SECTIO EE

1996

Instytut Hodowli i Technologii Produkcji Zwierzęcej Wydziału Zootechnicznego Akademii Rolniczej w Lublinie

Marian BUDZYŃSKI

**Nauki zootechniczne w kręgu Jubileuszu 50-lecia Annales Universitatis
Mariae Curie-Skłodowska**

Zootechnical Sciences in Relation to the 50th Anniversary of Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska

Jubileusz 50-lecia działalności wydawnictwa naukowego Annales UMCS jest znaczącym wydarzeniem w lubelskim środowisku akademickim. Od r. 1946 Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej rozpoczął druk pierwszych tomów stałego wydawnictwa naukowego, w którym początkowo ukazywało się 6 sekcji (A–matematyka, B–geografia i geologia, D–medycyna, E–nauki rolnicze, F–nauki humanistyczne), a obecnie działa 17 sekcji, będących odzwierciedleniem dynamicznie rozwijających się odrębnych dyscyplin naukowych (AA–chemia, AAA–fizyka, DD–medycyna weterynaryjna, DDD–farmacja, EE–zootechnika, EEE–ogrodnictwo, FF–filologia, G–prawo, H–ekonomia, I–filozofia i socjologia, J–psychologia i pedagogika).

Powszechnie wiadome jest, że rozwój lubelskiego ośrodka akademickiego rozpoczął się od historycznej decyzji z dnia 23 października 1944 r., kreującej Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej z czterema wydziałami (Lekarski, Przyrodniczy, Rolny i Weterynaryjny), który stał się Alma Mater wszystkich późniejszych uczelni Lublina. Jednocześnie pierwsi organizatorzy szkolnictwa wyższego w Lublinie i twórcy wyodrębnienia samodzielnych uczelni postanowili utrzymać jedno integrujące Wydawnictwo Naukowe Annales UMCS z uwagi na jego wysoką rangę naukową i uznany autorytet międzynarodowy. Wymiana zagraniczna wydawnictwa obejmuje bowiem kilka tysięcy instytucji naukowych we wszystkich częściach świata.

Sekcja EE–zootechniczna Annales UMCS została zainaugurowana wydaniem tomu w r. 1983. Stało się to dopiero w 30. rocznicę utworzonego w dniu 1 września 1953 r. Wydziału Zootechnicznego. Na przestrzeni 43 lat swojego istnienia Wydział Zootechniczny organizacyjnie należał początkowo do Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, a następnie od r. 1955 do powstałej Wyższej Szkoły Rolniczej, przemianowanej w r. 1972 na Akademię Rolniczą w Lublinie.

Należy podkreślić, że dorobek naukowy i publikacyjny pracowników Wydziału Zootechnicznego sięga okresu lat 1944–1946, kiedy to istniały katedry na Wydziale Rolnym, z których powstały istniejące obecnie instytuty. Problematyka badawcza Wydziału Zootechnicznego obejmuje zagadnienia teoretyczne i praktyczne, ściśle związane z potrzebami hodowli, chowu i żywienia zwierząt oraz specyfiką produkcji zwierzęcej makroregio-

nu Polski środkowo-wschodniej. Region ten charakteryzuje się dużym udziałem gospodarstw prywatnych w strukturze rolnictwa, a zwłaszcza produkcji zwierzęcej. Stąd też tematyka publikowanych prac uwarunkowana jest specyfiką makroregionu, o przewadze drobnotowarowej produkcji zwierzęcej, a także realizowane są wielorakie tematy kompleksowe dotyczące hodowli wielkostadnej na terenie całego kraju.

Brak do r. 1983 własnej sekcji w *Annales UMCS* wymuszał konieczność podejmowania licznych starań zamieszczania rozpraw naukowych wykonywanych przez pracowników Wydziału Zootechnicznego w różnych wydawnictwach, co powodowało niekorzystną sytuację rozpraszania publikacji naukowych, a także opóźniało tworzenie nowej lubelskiej szkoły naukowej z zakresu badań zootechnicznych. W początkowym okresie (1946–1982) wiele prac naukowych wykonanych na tutejszym Wydziale Zootechnicznym opublikowano w sekcji E–rolniczej *Annales UMCS*, a nawet w r. 1955 ukazał się tom IX zawierający wyłącznie rozprawy zootechniczne. Podobnie w *Rocznikach Nauk Rolniczych PAN* (seria B–Zootechnica) dzięki usilnym staraniom ukazały się dwa tomy (w r. 1971 tom 93 oraz w r. 1990 tom 106), zawierające wyłącznie prace Wydziału Zootechnicznego AR w Lublinie. Przy obecnym postępie wiedzy podstawowe znaczenie mają wydawnictwa specjalistyczne, publikujące oryginalne rozprawy naukowe o wysokim poziomie merytorycznym, bowiem mało kto obecnie sięga do piśmiennictwa ogólnorolniczego, zawierającego rozproszone tematycznie prace z różnych dyscyplin naukowych. Utworzenie sekcji zootechnicznej w naukowym wydawnictwie *Annales UMCS* było niezmiernie uzasadnione i potrzebne, bowiem specjalistyczne publikacje naukowo-badawcze są podstawowym nośnikiem informacji naukowej, a zarazem stanowią dokumentację dorobku utalentowanych osób uprawiających naukę.

Wyniki prac badawczych wykonanych przez pracowników Wydziału Zootechnicznego AR w Lublinie są od r. 1983 publikowane głównie w *Sectio EE–Zootechnica Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska* w Lublinie i są zarazem wizytówką twórczych dokonań naukowych Wydziału Zootechnicznego. W latach 1983–1995 wydano ogółem 13 woluminów, w których łącznie opublikowano 485 rozpraw naukowo-badawczych (tab. 1). Prace naukowe zostały opracowane w sumie przez 1295 autorów i współautorów. Średnio na 1 pracę przypada 2,7 współautorów, są to więc prace głównie zespołowe, zawierające w większości wyniki kompleksowych badań wykonywanych w ramach badań zleconych (grantów) względnie działalności statutowej i badań własnych.

W tab. 2 zestawiono prace opublikowane w latach 1983–1995 z uwzględnieniem głównych obszarów tematycznych badań. Wyodrębniono grupy tematyczne związane z hodowlą poszczególnych gatunków zwierząt gospodarskich oraz zoohigieny, żywienia i ekonomiki produkcji zwierzęcej. Dokładne poklasyfikowanie prac wymagałoby wyłonięcia większej liczby grup tematycznych związanych z genetyką i hodowlą zwierząt, a więc dotyczących w obrębie poszczególnych gatunków takich zagadnień, jak: parametry genetyczne, dziedziczenie cech jakościowych, imbred i heterozja, cytogenetyka, genotyp–środowisko, metody oceny wartości użytkowej i hodowlanej, krzyżowanie twórcze, krzyżowanie towarowe, charakterystyka ras, bank genów, strategia hodowlana, metody selekcji, programy hodowlane, wskaźniki reprodukcji, badania fizjologiczne i żywieniowe, ocena wpływu środowiska i zoohigieny na produktywność zwierząt. Ogólnie można skonstatować, że kierunki realizowanych badań w poszczególnych Instytutach, Katedrach, Zakładach i Pracowniach Wydziału Zootechnicznego AR w Lublinie mają swój ustalony i długofalowy plan i dotyczą następujących problemów:

Tab. 1. Zestawienie liczbowe prac zamieszczonych w Sectio EE-Zootechnica Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska w latach 1983–1995

The number of papers published in Sectio EE-Zootechnica Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska in the years 1983–1995

Volumen	Rok	Liczba prac	Ark. wyd.	Liczba stron	Liczba autorów	Liczba recenz.	Liczba aut. na 1 pracę	Liczba prac na 1 rec.
I	1983	44	32,0	422	91	36	2,1	1,2
II	1984	44	33,5	433	113	29	2,6	1,5
III	1985	41	32,0	389	98	30	2,4	1,4
IV	1986	36	17,7	309	102	27	2,8	1,3
V	1987	37	13,5	300	96	29	2,6	1,3
VI	1988	33	17,0	285	86	21	2,6	1,6
VII	1989	26	10,2	225	65	18	2,5	1,4
VIII	1990	31	12,5	257	82	19	2,6	1,6
IX	1991	39	17,0	314	112	26	2,9	1,5
X	1992	45	17,0	313	116	28	2,6	1,6
XI	1993	43	17,0	317	111	27	2,6	1,6
XII	1994	37	18,7	262	127	28	3,4	1,3
XIII	1995	29	15,1	192	96	21	3,3	1,4
Ogółem		485	253,2	4018	1295	339	2,7	1,4

Tab. 2. Zestawienie liczbowe prac z uwzględnieniem grup tematycznych zamieszczonych w Sectio EE-Zootechnica Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska

The number of papers considering thematic groups included in Sectio EE-Zootechnica Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska in the years 1983–1995

Grupa tematyczna	Liczba		Liczba autorów	Średnia liczba prac w 1 vol.	Liczba autorów na 1 pracę
	prac	%			
1. Hodowla bydła	85	17,5	210	6,5	2,5
2. Hodowla świń	69	14,2	209	5,3	3,0
3. Hodowla koni	109	22,5	373	8,4	3,4
4. Hodowla owiec i kóz	23	4,7	67	1,8	2,9
5. Zwierzyna łowna	15	3,1	39	1,1	2,6
6. Hodowla drobiu	13	2,7	31	1,0	2,4
7. Zwierzęta futerkowe	3	0,6	9	0,2	3,0
8. Ryby	1	0,2	1	0,1	1,0
9. Żywnienie zwierząt	82	16,9	197	6,3	2,4
10. Zoohigiena	40	8,3	109	3,1	2,7
11. Ekonom. prod. zwierz.	34	7,0	38	2,6	1,1
12. Różne	11	2,3	12	0,8	1,1
Ogółem	485	100,0	1295	37,3	2,7

1 — Zakład Hodowli Bydła działalność badawczą koncentruje na problemach oceny wartości użytkowej i hodowlanej ras bydła w różnych regionach kraju oraz opracowaniu metod genetycznego ich doskonalenia; oceny użytkowości mlecznej (składu mleka, budowy wymienia i zdolności wydajowej krów); systemów opasu i oceny wartości rzeźnej ras krajowych oraz ich krzyżowań z bydłem ras jednostronnie mięsnych; opracowaniu systemów odchovu młodych zwierząt dla różnych technologii produkcji bydła.

2 — Zakład Hodowli Koni główne kierunki zainteresowań badawczych skupia na wskaźnikach reprodukcji koni w hodowli prywatnej i stadninowej; wzroście i rozwoju oraz wychowie źrebiąt; ocenie wartości użytkowej i hodowlanej koni wyścigowych, sportowych oraz pociągowych; strategii i wdrażaniu programu hodowli koni małopolskich; ocenie stopnia zrównoważenia systemu nerwowego i cech psychicznych koni; eksperymentach dotyczących krzyżowania różnych ras koni małych (kucy); badaniu nad żywieniem koni zarodowych i użytkowych.

3 — Zakład Hodowli Trzody Chlewnej prowadzi eksperymenty nad doskonaleniem świń białych zwisłouchych wyhodowanych z prymitywnych świń nadbużańskich; badania dotyczące wpływu dawek paszowych wzbogaconych energetycznie na jakość mleka loch i wyniki odchovu prosiąt; krzyżowanie towarowe świń rasy puławskiej; duroc, pietrain i hybryda 990.

4 — Zakład Hodowli Owiec i Kóz prowadzi badania nad oceną wartości użytkowej i hodowlanej polskich owiec nizinnych z wytworzeniem wyspecjalizowanych linii plennych metodą selekcji oraz metodą introdukcji genu plenności innych ras; badania nad intensyfikacją produkcji żywca jagnięcego opierając się na krzyżowaniu polskich owiec nizinnych z trykami ras plennych i mięsnych, a także przyżyciowej oceny składu tkankowego i jakości mięsa jagniąt; badania nad oceną parametrów genetycznych i indeksów selekcyjnych użytkowania plennego oraz pracę hodowlaną w odniesieniu do ras mięsnych i krzyżowań wypierających w celu uzyskania polskich owiec mięsnych.

5 — Pracownia Analiz Chemicznych specjalizuje się w badaniach immunogenetycznych w zakresie elektroforetycznego rozdziału białek krwi w celu poszukiwania markerów genetycznych wysokiej produkcyjności zwierząt.

6 — Pracownia Oceny Surowców Zwierzęcego Pochodzenia prowadzi badania nad oceną jakości (zawartości substancji szkodliwych) produktów pozyskiwanych od zwierząt w zależności od ich genotypu i technologii chowu.

7 — Pracownia Etologii Zwierząt badania koncentruje nad behawiorem zwierząt celem określenia tzw. komfortu etologicznego gwarantującego optymalne warunki utrzymania, żywienia i użytkowania zwierząt, ze szczególnym uwzględnieniem badań nad behawiorem koni i oceną ich cech psychicznych.

8 — Instytut Żywienia Zwierząt realizuje badania dotyczące fizjologicznych i biochemicznych podstaw optymalizacji żywienia poszczególnych gatunków zwierząt, przeżuwaczy, monogastrycznych i drobiu; doskonalenia przydatności paszowej rodzimych surowców — zwłaszcza roślin strączkowych, efektywności addytywów paszowych oraz czynników antyżywnieniowych na funkcje trawienne, metaboliczne i produkcyjne zwierząt.

9 — Katedra Biologicznych Podstaw Produkcji Zwierzęcej główne kierunki działalności naukowo-badawczej skupia nad efektywnością selekcji kierunkowej i pośredniej w hodowli zwierząt; genetycznym i fizjologicznym zwiększeniem produkcyjności zwierząt; prowadzi różne prace badawcze dotyczące drobiu, zwierząt futerkowych, owadów użytkowych (pszczelarstwo) i ryb.

10 — Katedra Higieny Zwierząt i Środowiska prowadzi działalność naukowo-badawczą w różnorodnych kierunkach, wśród których za główne należy uznać takie, jak: optymalizacja warunków utrzymania zwierząt gospodarskich i ochrony środowiska wiejskiego; higiena mleka w aspekcie zapobiegania schorzeniom podklinicznym gruczołu mlekowego krów, owiec i kóz; profilaktyka zaburzeń chorobowych na tle niedoborów

mineralnych i substancji biologicznie czynnych oraz wybranych substancji chemicznych; wpływ czynników zoohigienicznych na metabolizm i efekty produkcyjne oraz zachowanie zwierząt gospodarskich.

11 — Pracownia Biologii Rozrodu realizuje badania dotyczące efektywności rozplodu zwierząt przy ocenie czynników ograniczających płodność i plenność zwierząt (czynniki fizjologiczne, gospodarka mineralna i inne).

12 — Katedra Ekologii i Hodowli Zwierząt Łownych prowadzi prace badawcze nad funkcjonowaniem i sterowaniem populacjami wybranych gatunków zwierząt rzadkich i łownych, m.in. zajmuje się sytuacją głuszcza na Lubelszczyźnie, jakością zwierzyny płowej i uwarunkowaniem środowiskowym, szkodami w drzewostanach i wpływem na nie czynników środowiskowych.

13 — Katedra Hydrobiologii i Ichtiobiologii główne kierunki działalności naukowo-badawczej odnosi do szeroko pojętej ekologii i ochrony wód powierzchniowych, uwzględniających ocenę warunków abiotycznych środowisk wodnych, zasiedlających zespołów ekologicznych oraz wpływ zagrożeń gospodarczych na naturalne zoocoenozy.

14 — Katedra Zoologii badaniami obejmuje ocenę wpływu różnych czynników środowiska na występowanie i strukturę liczebności fauny bezkręgowców różnych ekosystemów oraz stopnia oddziaływania antropogenicznego na zespoły organizmów zwierzęcych.

Wszystkie wymienione organizacyjne jednostki naukowo-badawcze istniejące na tutejszym Wydziale Zootechnicznym są działalność badawczą odzwierciedlają w tematyce prac publikowanych w Sectio EE — Zootechnica.

SUMMARY

Sectio EE — Zootechnica Annales UMCS was created in 1983. 13 volumes were published in the period between 1983 and 1995. Totally, those volumes included 485 papers written by 1295 authors and co-authors. The majority of these works are complex research papers prepared by teams of scientists. The original papers placed in Sec. EE reflect the research activity of the workers of the Zootechnical Faculty of Agricultural University in Lublin. The published papers refer to a variety of zootechnical issues and they constitute a fundamental carrier of scientific information at the same time providing documentation of the output of people who cultivate science.